

Ο Νέλσον Μαντέλα και το μέτρο του ηγέτη

Του Νίκου Κωνσταντάρρα

Η ειρηνική μεταμόρφωση της Νοτίου Αφρικής, από χώρα όπου ο ρατσισμός ήταν θεσμοθετημένος και η λευκή μειοψηφία στερούσε από τη μαύρη πλειοψηφία βασικά δικαιώματα, σε χώρα-υπόδειγμα της εθνικής συμφιλίωσης, με ένα από τα πιο προοδευτικά Συντάγματα στον κόσμο, είναι από τα σπουδαιότερα επιτεύγματα του περασμένου αιώνα. Αυτό το θαύμα είναι, σε μεγάλο βαθμό, έργο του Νέλσον Μαντέλα. Δεν ήταν μόνος του στον αγώνα εναντίον του apartheid – πολλοί μαύροι συναγωνιστές του φυλακίστηκαν, βασανίστηκαν, δολοφονήθηκαν και αρκετοί λευκοί συμμετείχαν στον αγώνα. Αλλά ο Νέλσον Μαντέλα ήταν αυτός που έπαιξε τον καθοριστικό ρόλο στην πιο δραματική στιγμή της Νοτίου Αφρικής, αυτός που συνέβαλε τα μέγιστα στο να αποφευχθεί φυλετικός πόλεμος.

Το τι έγινε είναι γνωστό. Η επιλογή του Μαντέλα να επι-

δώξει τη συμφιλίωση και τη συγχώρεση είναι ο λόγος που ο άνθρωπος ο οποίος πέρασε 28 χρόνια στη φυλακή έγινε ίνδαλμα και παγκόσμιο σύμβολο της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και του αγώνα υπέρ της δημοκρατίας. Όταν αποφυλακίστηκε το 1990, δεν επέλεξε τον δρόμο της βίας, όπως το 1961, όταν αυτός και οι σύντροφοί του, αγανακτισμένοι από τη βίαιη καταστολή του ειρηνικού αγώνα για ισότητα, ίδρυσαν τη στρατιωτική πτέρυγα του Αφρικανικού Εθνικού Κογκρέσου. Η επιλογή της συμφιλίωσης οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στον χαρακτήρα του, στην ηγετική στάση του ανδρός και στην επιρροή που ασκούσε στα άλλα ηγετικά στελέχη του αγώνα εναντίον του apartheid, στον λαό της Νοτίου Αφρικής αλλά και στους λευκούς που κυβερνούσαν.

Ενας άλλος μεγάλος άνδρας της Νοτίου Αφρικής, ο αρχιεπίσκοπος της Αγγλικα-

νικής Εκκλησίας Ντέσμοντ Τούτου, έθεσε το φαινόμενο Μαντέλα στην ιστορική του διάσταση σε άρθρο του στον Guardian την Παρασκευή. «Οποιοσ γίνεται ηγέτης, οπουδήποτε στον κόσμο, γνωρίζει ότι υπάρχει

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ένα μέτρο σύγκρισης. Και πρέπει να ρωτάει τον εαυτό του: ποια είναι η θέση μου;» Ο Μαντέλα είναι πλέον το μέτρο σύγκρισης για κάθε ηγέτη. Τι είχε μέσα του ο άνθρωπος αυτός και ποιες οι συνθήκες που τον έκαναν να πράξει όπως έπραξε;

Ο ίδιος ο Νέλσον Μαντέλα ήταν ιδιαίτερος άνθρωπος. Ήταν από βασιλική γενιά αλλά Άγγλος δικαστής είχε στερήσει από τον πατέρα του τις εξουσίες του όταν αυτός αντιτάθηκε στο αποικιοκρατικό καθεστώς. Ο μικρός Μαντέλα παρακο-

λουθούσε τον τρόπο που ο θείος του κυβερνούσε τη φυλή, αλλά πήγε και σε χριστιανικό σχολείο. Πίστευε ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι, ότι οι μαύροι της Νοτίου Αφρικής δεν ήταν κατώτεροι των λευκών, δεν είχε σύνδρομο κατωτερότητας.

Σπούδασε και εργάστηκε ως δικηγόρος, προσφέροντας από νωρίς υπηρεσίες σε ανθρώπους που αδικούνταν από το καθεστώς. Το γεγονός ότι ήταν και ερασιτέχνης πυγμάχος βοήθησε ακόμη περισσότερο να αναπτύξει την αυτοπεποίθησή του σε μια χώρα όπου οι διαφορές συχνά λύνονται με δυναμικό τρόπο.

Η φυσική δύναμη, σε συνδυασμό με την ευφράδεια του δικηγόρου, του επέτρεπε να είναι και τολμηρός και γενναϊόδωρος, υπερήφανος και αποφασισμένος. Έτσι, δεν δί-

στασε να αντισταθεί στο καθεστώς των λευκών, παρά τους πολλούς κινδύνους που αυτό συνεπαγόταν. Δικαζόμενος για «εσχάτη προδοσία», δήλωσε ότι ήταν «έτοιμος να πεθάνει εάν χρειαστεί» για μια δημοκρατική Ν. Αφρική. Στα χρόνια της φυλακής ανέπτυξε τις σκέψεις του πάνω στη δημοκρατία και την ελευθερία. Είναι ενδεικτικό ότι στη φυλακή ο Μαντέλα και οι σύντροφοί του ανέβασαν την «Αντιγόνη» του Σοφοκλή, όπως μας έχει πει ο φίλος του και για χρόνια σύνδεσμός του με τον υπόλοιπο κόσμο, ο δικηγόρος Γιώργος Μπίζος. Επίσης, τα χρόνια της φυλακής κράτησαν τον Μαντέλα μακριά από την αυξανόμενη βία μέσα στη χώρα• η απουσία του και η αίσθηση ότι ήταν παρών αλλά αόρατος, του προσέδωσαν μια σχεδόν μυστικιστική δύναμη. Εμεινε αμόλυντος, μακριά από τους κινδύνους, τις τριβές και τους συμβιβασμούς της καθημερινότητας.

Έτσι, όταν το καθεστώς των λευκών είδε ότι η καταστολή ήταν αδιέξοδη, είχε έναν αζιόπιστο συνομιλητή να διαπραγματευθεί την παράδοση της εξουσίας. Και οι μαύροι είχαν ένα θρύλο, ένα γίγαντα του αγώνα να τους εκπροσωπεί. Οι συνομιλίες δεν ήταν εύκολες και ο Μαντέλα απέρριψε προτάσεις να αποφυλακιστεί χωρίς όμως να απελευθερωθεί ο λαός του. Όταν, επιτέλους, επετεύχθη η συμφωνία, και οι δύο πλευρές ήταν έτοιμες να κάνουν την προσπάθεια να συνυπάρξουν. Αυτό μπορούσε να γίνει επειδή ο Μαντέλα, από τον χαρακτήρα του, από τις συνθήκες που τον διαμόρφωσαν, από τη θέληση όλων των φυλών για ειρήνη, έκανε τους συμπατριώτες του να πιστεύουν ότι νοιαζόταν γι' αυτούς και αυτό τους έκανε να εμπιστευθούν και την άλλη πλευρά. Αυτό είναι το μέτρο του ηγέτη.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

Λένον, ο προφητικός

Πέρασαν 33 χρόνια από τη δολοφονία του Τζον Λένον, τη νύχτα της 8ης προς 9η Δεκεμβρίου 1980, στη Νέα Υόρκη. Πυροβολήθηκε έξω από το σπίτι του, μπροστά στα μάτια της γυναίκας του, στην οποία απύθυνε τον τελευταίο λόγο ξεψυχώντας, που ήταν μόνο μια λέξη: «Γιατί». Έως την ύστατη στιγμή του ιερού χρόνου ο άνθρωπος αυτός δεν σταμάτησε να αναρωτιέται. Ακόμη και για το θάνατό του. Για τη φονική επίθεση εναντίον του.

Σε αυτά τα χρόνια, που μεσολαβούν από το 1980, ο κόσμος άλλαξε. Ο Λένον, ένας ιδιοφυής, που ποτέ δεν ξεχασε ότι κατάγεται από την εργατική τάξη, είχε συλλάβει τις αλλαγές που συντελούνταν, είχε αναγνώσει τα όσα θα ακολουθούσαν, καταγράφοντας όσα έβλεπε σε ένα τραγούδι που σήμερα αποκάτά προφητικές διαστάσεις.

Στο Nobody told me (there'd be days like these) - «Κανείς δεν μου είπε ότι θα έλθουν τέτοιες μέρες», ο Λένον περιέγραφε με απλές λέξεις, 33 χρόνια πριν, τις καταστάσεις και το αίσθημα αυτών που τώρα μας πνίγουν. Οσων ζούμε σήμερα στο δυτικό κόσμο.

Την επέλαση του ατομικισμού και του ναρκισσισμού στις κοινωνίες, τον καταναλωτισμό μαζί με την ασημαντολαλία και την αδιαφορία, που κατευθύνονται μαζί στο δημόσιο χώρο, μέσω των social διαύλων, από άτομα που έχουν χάσει την ιερότητα του ανθρώπου προσώπου. Την άνοδο του νεοναζισμού.

«Everybody's talking and no one says a word/ Everybody's making love and no one really cares/ There's Nazis in the bathroom just below the stairs».

Το 2013 όλοι μιλούν. Και γράφουν. Πόσο όμως από αυτούς έχουν πράγματι κάτι σημαντικό να πουν; Και πάνω από όλα, ποιοι από αυτούς γίνονται επικίνδυνοι για την εξουσία;

Λένε πως ο Τζον Λένον ήταν οραματιστής. Λένε τη μισή αλήθεια. Διότι δεν μπορείς να λέγεις άνθρωπος αν δεν έχεις όραμα για μια πιο δίκαιη κοινωνία, αν δεν νοιάζεσαι για όσα συμβαίνουν γύρω σου. Ο Λένον ήταν πραγματικός άνθρωπος. Δεν την πάτησε από τη δόξα και τον πλούτο, όπως την έπαθε ο Elvis.

Έγινε σοφότερος στην πορεία της ζωής του, όπως δηλαδή πρέπει να είναι η διαδρομή του ανθρώπου πάνω σε αυτόν τον κόσμο, φθάνοντας, μόλις στα 40 του χρόνια, στο ίδιο συμπέρασμα που είχε καταλήξει ο μέγας Σωκράτης. «The more that I see the less that I know for sure». Με άλλα λόγια «Εν οίδα ότι ουδέν οίδα».

Ο Λένον ανήκε σε μια γενιά καλλιτεχνών που ήταν ταλαντούχοι και επικίνδυνοι για το σύστημα. Γι' αυτό και κυνηγήθηκε άγρια από το FBI. Γι' αυτό και σήμερα η απουσία του είναι αισθητή στην υφήλιο, που παρακολουθεί αμήχανη και μωδιασμένη την προέλαση των νέων ολοκληρωτισμών σε βάρος της Δημοκρατίας όπως τη γνωρίσαμε, της αξιοπρέπειας και των κοινωνικών δικαιωμάτων.

ΤΟ ΒΗΜΑ

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ...

Το 1955 ο Κωνσταντίνος Καραμανλής διαδεχόμενος, βασιλική Βουλήσει, τον Αλέξανδρο Παπάγο στην ηγεσία της Δεξιάς ίδρυσε την ΕΡΕ, δηλαδή την Εθνική Ριζοσπαστική Ενωση.

Η ΕΡΕ καταργήθηκε το 1974 από τον ίδιο τον ιδρυτή της, ο οποίος διάλεξε για το κόμμα της παραδοσιακής Δεξιάς τον τίτλο «Νέα Δημοκρατία». Ο επιθετικός προσδιορισμός «ριζοσπαστική» έμεινε ξεχασμένος στα «χρονοντούλαπα της Ιστορίας» έως ότου τον ανέσυρε ο «Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου», ο οποίος εβαπτίσθη «Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς» και εν συντομία «ΣυΡιζΑ».

Η σύμπτωση των δύο κομμάτων σε έναν επιθετικό προσδιορισμό αποδεικνύει, άπαξ έτι, ότι στην Ελλάδα είσαι ό,τι δηλώσεις. Η Δεξιά μπορεί να εμφανίζεται ως... σοσιαλμανία, το Κέντρο ως Αριστερά, η Αριστερά να διαιρείται σε Εσ. και Εξ. και να φτάσουμε τελικά στους Ριζοσπάστες του Καραμανλή τότε και του Τσίπρα σήμερα.

Είναι φανερό ότι η σύγχυση που προκαλείται από την αλλοπρόσαλλη κομματική ονοματολογία ζημιώνει τη χώρα, τους πολίτες και διευκολύνει τους πολιτικούς στην

κατά σύστημα αναίρεση των υποσχέσεών τους, παγίων και προεκλογικών. Οι γενικολογίες και τα συνθήματα παρασύρουν τους πολίτες, οι οποίοι συχνά ψηφίζουν τι δεν θέλουν καθώς δεν πιστεύουν τις εξαγγελίες απ' τα προεκλογικά μπαλκόνια.

Τα κόμματα δυστυχώς με ελάχιστες εξαιρέσεις δεν έχουν πρόγραμμα. Για τον λόγο αυτόν οι ψηφοφόροι εγκλωβίζονται σε κομματικούς σχηματισμούς που άλλα λένε και άλλα πράττουν.

Παγιδεύονται από τα κηρύγματα κομματικών στελεχών που συνήθως ομιλούν χωρίς να εκφράζουν την πλειοψηφία μέσα στο ίδιο τους το κόμμα. Με δυο λόγια ομολογούν όλοι στις ιδιαίτερες συζητήσεις τους ότι οι καθιερωμένοι πολιτικοί όροι (Κέντρο, Αριστερά, Δεξιά κ.λπ.) δεν εκφράζουν τη σημερινή κοινωνία.

Ο μόνος τρόπος να καθαρίσει ο πολιτικός στίβος είναι τα κόμματα που διεκδικούν την εξουσία να παρουσιάσουν συγκεκριμένα προγράμματα εξηγώντας στους πολίτες πού θα βρουν και πώς θα βρουν τα χρήματα για να εφαρμόσουν την πολιτική τους.

Χρειάζονται προγράμματα χωρίς μάσκες. Το πολιτικό καρναβάλι τελειώνει.

ΤΑ ΝΕΑ ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΚΕΝΤΡΟΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Η μεγάλη συμμετοχή των Ιταλών πολιτών στη χθεσινή εσωκομματική ψηφοφορία για την εκλογή του νέου ηγέτη του Δημοκρατικού Κόμματος, το οποίο είναι η μετεξέλιξη της Ελιάς, στέλνει πικρό μήνυμα που πρέπει να φθάσει και στην Ελλάδα.

Στη δύσκολη σημερινή συγκυρία για ολόκληρο τον ευρωπαϊκό Νότο, η Κεντροαριστερά μπορεί να αποτελέσει ανάχωμα στις δυνάμεις τόσο του λαϊκισμού όσο και του νεοφιλελευθρισμού. Όπως δείχνουν όλες οι δημοσκοπήσεις, υπάρχει και στη

χώρα μας έντονο ενδιαφέρον μεγάλης μερίδας των πολιτών για την ανασυγκρότηση της Κεντροαριστεράς. Οι πολίτες αυτοί είναι προφανές ότι δεν επιθυμούν να γίνουν μέρος του διλήμματος «ΝΔ ή ΣΥΡΙΖΑ». Η πρόκληση για τις ηγεσίες, όπως και

για τους ενεργούς πολίτες του χώρου, είναι μεγάλη: να πάρουν την υπόθεση της Κεντροαριστεράς στα χέρια τους και με ανοικτές, δημοκρατικές διαδικασίες να την αναδείξουν και πάλι σε ηγεμονική πολιτική δύναμη!